

1/N

um Marks: 7

is from Sec

BA-B.Ed

Question Papers

Semester-3rd

December, 2020

2,4,4

10

5,5

10

10

10

5,5

10

J-3/2110

5271/N

PAPER-1- Teaching Learning Process

Semester-III

Time: Three Hours

[Maximum Marks: 70]

Note: Attempt two questions each from Section A and B. Attempt all questions from Section C.

Section-A

1. Discuss concept, characteristics and maxims of teaching.	2,4,4
2. Explain construction in relation to teacher and learner.	10
3. Discuss integrated and thematic planning for academic learning.	5,5
4. Discuss relation between teaching and learning with examples.	10

Section-B

5. Explain different types teaching styles with the help of examples.	10
6. Discuss role of teacher in motivating and sustaining learning styles.	10
7. Describe procedures and planning spaces for learning with examples.	5,5
8. Discuss teaching and learning about cognitive process with examples.	10

Section-C

9 Write short notes on following :

- Principles of teaching
- Nature of teaching
- Meaning of learning
- Learning process
- Behaviorism
- Academic learning
- Learning styles
- Exposition
- Learning environment
- Cognitive process

10x3=30

ਨੋਟ: ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਭਾਗ ਏ ਸਾਰਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਓ

- 1 ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ, ਲੱਛਣਾਂ ਅਤੇ ਸੂਤਰ-ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 2+4+4
- 2 ਅਧਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ। 10
- 3 ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਸੰਜੁਗਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਵਿਚਾਰੋ।
5+5
- 4 ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ-ਅ

- 5 ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10
- 6 ਸਿਖਿਆ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰਖਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਪਖੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚਾਰੋ। 10
- 7 ਸਿਖਿਆ ਦੀਆਂ ਕਾਰਜ-ਵਿਧੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸਹਿਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 5+5
- 8 ਸੰਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਬੰਧੀ ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਾਰੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ। 10

ਭਾਗ-ਏ

- 5 ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:
  - ੳ) ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਨੇਮ
  - ਅ) ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ
  - ੲ) ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਅਰਥ
  - ਸ) ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
  - ਹ) ਵਿਹਾਰਵਾਦ
  - ਕ) ਅਕਾਦਮਿਕ ਸਿਖਿਆ
  - ਖ) ਸਿਖਿਆ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ (ਵਿਧੀਆਂ)
  - ਗ) ਵਿਆਖਿਆ (ਵਰਣਨ)
  - ਘ) ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ
  - ਙ) ਸੰਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ

J-3/2110

5272/N

Paper II: Library Resources and Art in education

(Semester-III)

Max. Marks: 35

Total time: 1. 30 hrs.

Note: *The candidates are required one question each from section- A, B carrying 10 marks each and entire Section- C consisting of three short answer type questions carrying 5 marks each.*

Section – A

QI. Describe objective and importance of library.

OR

QII. Explain different techniques of keeping books in library.

Section- B

QIII. Explain significance of art and aesthetics in school education.

OR

QIV. Describe importance of art in child development.

SECTION- C

QV. Short Answers

- a) Define Library Management.
- b) Importance of Book Exhibitions.
- c) Role of Cultural Festivals.

5272/N

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ

ਨੋਟ : ਭਾਗ ਓ ਅਤੇ ਭਾਗ ਅ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ
। ਭਾਗ ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ 3 ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 5 ਅੰਕ ਹਨ ।

ਭਾਗ-ਓ

1. ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਿਚਾਰੋ ।

ਜਾਂ

2. ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਖਣ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ।

ਭਾਗ-ਅ

3. ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਕਲਾ ਅਤੇ ਸੋਹਲਵਾਦ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ ।

ਜਾਂ

4. ਬਾਲ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਕਲਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਿਚਾਰੋ ।

ਭਾਗ-ੲ

5. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ:

1. ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ।

2. ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਿਚਾਰੋ ।

3. ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੇਲਿਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਰਜ ਕਰੋ ।

B-2110

~~_____~~ (ਸਮੈਸਟਰ ਤੀਜਾ)

9203/N4

ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਜ਼ਮੀ

~~_____~~

ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ : 75 ਅੰਕ

ਸਮਾਂ: ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ

~~_____~~

~~_____~~

~~_____~~

ਭਾਗ -ੳ

1. 'ਇਕ ਮਿਆਨ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ' ਨਾਵਲ ਦੇ ਕਲਾ-ਪੱਖ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

'ਇਕ ਮਿਆਨ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ' ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਕਿਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ? ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ।

ਅੰਕ: 12

2. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਚਿਤਰਨ ਕਰੋ।

ੳ) ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ

ਅ) ਰਾਮਵੀਰ ਕੌਰ

ੲ) ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ।

ਅੰਕ: 12

ਭਾਗ- ਅ-1

3. ਜਲੰਧਰ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖੋ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਚੈਨਲ ਉੱਪਰ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।

ਜਾਂ

4. ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਫਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

5. ਅਖਵਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਨੂੰ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭਿਤਾ ਖੋਜ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪਣ ਲਈ ਭੇਜੋ।

ਅੰਕ: 09

4. ਪੰਜਾਬੀ ਉਪ-ਵਾਕ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।
ਜਾਂ

ਵਾਕੰਸ਼ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਨਾਂਵ-ਵਾਕੰਸ਼ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।

ਅੰਕ: 12

ਭਾਗ-ੲ

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ।

1. ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ?
2. ਟ੍ਰੰਡੀਲਾਟ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂ?
3. ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਿਆ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ?
4. ਬੀਰੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗੀ?
5. ਬੀਰੀ ਨੇ ਇਕ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁੰਢੀ ਕੀਤਾ।
6. ਮਾਈ ਗੁਲਾਬ ਕੌਰ ਤੇ ਬੀਰੀ ਦੀ ਮੁਲਾਕਤ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
7. ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਥੁਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਫੜਾਇਆ?
8. ਵਿਧੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
9. ਨਾਂਵ-ਵਾਕੰਸ਼ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
10. ਕਿਰਿਆ-ਵਾਕੰਸ਼ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
11. ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ?
12. ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਵਾਕ ਲਿਖੋ?
13. ਅਣਵਿਆਹਿਆ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਧਾਤੂ ਤੇ ਵਧਤੋਰ ਵੱਖ ਕਰੋ।
14. ਉਹ ਸਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਵਾਕ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੱਸੋ।
15. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਕ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਧੇ ਨਿਖੇੜੋ-

ਅਜਰੀਕ ਸਭ ਤੋਂ ਖੁਜ਼ਹਲ ਤੇ ਸਕਤੀਜਾਲੀ ਮੁਲਕ ਹੈ।

ਅੰਕ: 15×2=30

BS/2110

ਕੁੱਲ ਅੰਕ- 75

ਸਮਾਂ : ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ

5275/111

ਸਮੇਸਟਰ-ਤੀਜਾ

ਪੰਜਾਬੀ, ਲਾਜ਼ਮੀ (ਮੁੱਢਲਾ ਗਿਆਨ)

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

ੳ) ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਜੰਗਨਾਮੇ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖੋ।

ਅ) 'ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਜੱਟ' ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।

ੲ) ਜਗਤਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖੋ।

ਸ) 'ਤਾਜ ਮਹੱਲ' ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।

ਹ) 'ਅਸੀਂ ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਥੀ' ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਾਰ ਲਿਖੋ।

2×5=10

2. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਵਿ- ਟੋਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਭਾਵ ਅਰਥ ਲਿਖੋ :

1. ਕੂਕੇ ਮਾਰ ਹੀ ਮਾਰ ਕੇ ਪਕੜ ਛਮਕਾਂ
ਪਰੀ ਆਦਮੀ ਤੇ ਕਹਿਰਵਾਨ ਹੋਈ
ਰਾਂਝੇ ਉੱਠ ਕੇ ਆਖਿਆ ਵਾਹ ਸੱਜਣ !
ਹੀਰ ਹੱਸ ਕੇ ਤੇ ਮੇਹਰਬਾਨ ਹੋਈ

2. ਪਾਣੀ ਠੰਢਾ ਖੂਹ ਦਾ ਦਿੰਦੇ
ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੰਦੇ ਪੀਣ ਨੂੰ ਜੀਣ ਨੂੰ
ਟਿਬੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਢਾਹ ਮਦਾਨ ਕਰਨ
ਇਹ ਲੋਕੀ ਹਨ ਮੇਰੇ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਪੈਲੀਆ

3. ਜੇ ਬਦੇਸਾਂ 'ਚ ਰੁਲਦੇ ਨੇ ਰੋਜ਼ੀ ਲਈ
ਉਹ ਜਦੋਂ ਦੇਸ ਪਰਤਣਗੇ ਆਪਣੇ ਕਦੀ
ਕੁਛ ਦਾ ਸੇਕਣਗੇ ਮਾਂ ਦੇ ਸਿਵੇ ਦੀ ਅਗਨ
ਬਾਕੀ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਰੁਖ ਹੇਠ ਜਾ ਬਹਿਣਗੇ

5×1=5

3. ਵਿਸਰਾਮ ਚਿੰਨ ਲਗਾਉ :

1. ਕਾਸ਼ ਮੈਂ ਵੀ ਕਰੋੜਪਤੀ ਹੁੰਦਾ

2. ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਅੱਜ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਣਾ ਹੈ

3. ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਬ ਕਿਖੇ ਚਲੇ ਗਏ
4. ਜਿਵੇਂ ਘੋੜਾ ਕੁੱਤਾ ਬਿੱਲੀ ਖੇਤਾ
5. ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਨਾਮ ਹੈ

ਜਾਂ

ਕਿਉਂ ਬਾਈ ਕਾਕਾ ਕੀ ਨਾਂ ਹੈ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜੀ ਬੰਟੀ ਮੈਨੂੰ ਬੰਟੀ

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਹੁਣ ਬਾਛੀ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਆਪਾਂ ਫਿਲਮ ਗਿਆ ਨੂੰ

5×2=10

4. ਪੈਰਾਂ ਰਚਨਾ (ਕੋਈ ਇੱਕ)

1. ਪ੍ਰਦੂਸਣ
2. ਇੰਟਰਨੈੱਟ
3. ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ

10×1=10

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :

1. ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ?
2. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪੁਸਤਕ ਤੇ ਕੌਣ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ?
3. ਤੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਕਿਸ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਸੀ ?
4. ਹੀਰ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਦੇ ਕਿੱਸਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ ?
5. ਛਿੱੜ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
6. ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਦੋ ਕਾਵਿ- ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ ?
7. ਪਾਸ਼ ਕਿਸ ਕਾਵਿ ਧਾਰਾ ਦਾ ਕਵੀ ਸੀ ?
8. 'ਕੁੱਝ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਜਰੇਗਾ ਕਿਵੇਂ' ਕਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ?
9. ਬਿਰਹੇ ਦਾ ਕਵੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
10. ਜੰਗਨਾਮਾ ਕਿਸ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?
11. ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਕੌਣ ਹੋਇਆ ?
12. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ- ਪਿਤਾ ਤੇ ਭੈਣ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖੋ ?
13. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਈ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ?
14. ਵੈਰੀ ਨਾਗ ਕਿਖੇ ਹੈ ?
15. 'ਅੱਜ ਲੱਖਾਂ ਧੀਆਂ ਰੋਂਦੀਆਂ' ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਘਟਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ?

15×2=30

5275 / MN

Communication Skills

SEM-III

Time allowed: 3 hrs

Maximum Marks: 75

Note: All questions are compulsory

Section-A

1. Write the main ideas contained in R.K. Narayan's essay 'Toasted English' OR Describe in your own words the experience of flow 10
2. What are author views regarding a poverty free world? OR Describe in your own words the author's view regarding a letter writing 10

Section-B

3. Answer any five out of the given seven question in 100 words each:
- What does Narayan mean by 'toasted English'
  - Write the main ideas contained in every 'Why I want a wife'
  - Describe 'flow' in your own words
  - What is the recipe of good letter writing?
  - How was the concept of Grameen bank evolved?
  - What is the contemporary climate all about according to Mahesh Rangarajan?
  - In which ways is wiki leaks important? 5x3=15
4. Write a letter to your friend describing your visit to hill station OR Write a letter to your fater about your result 10

Section-C

5. Attempt any 20 out of the following sentences:
- The computer went wrong but luckily Emma----- put it right again
  - I learnt to read music as a child. I----- read it when I was five
  - The train was full. I----- find a seat anywhere [Was were able to/could]
  - I alloed to cross the roads here?
  - ask you a personel question?
  - read your magazine
  - We ----- possibly have a dog, living in a small flat like this.
  - How can you work with all this noise? I----- work in such conditions. [might not / cold not]
  - Daniel ----- go to the bank. He has not any money.
  - You really ----- make less noise. I am trying to concentrate [must / have to]
  - You ----- worry so much Vicky. Do not panic.
  - You ----- to invent problems [should / ought]
  - Luckily we were able to sell our flat before we bought the new one. ----- [We / borrow / any money]
  - Service was included in the bill. So ----- . It was a wastes of money [You / tip / the water]
  - [Did not need to / need not have]
  - My father / seems / get/ better/ now

- (q) I / like / see / the / the Rocky Mountains / same day [Make sentence]
- (r) ----- we sit here?
- (s) ----- you have a glass of water [will / shall]
- (t) Thieves robbed a woman
- (u) They may ban the film
- (v) They offered Nancy a pay hike [Active / Passive]
- (w) A policeman has been asked for a food
- (x) Suran went to the market [choose the agent of the sentence]

9203/NH

B-2110

[Redacted] (ਸਮੈਸਟਰ ਤੀਜਾ)

9204/NH

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ

[Redacted]
[Redacted]

ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ : 75 ਅੰਕ
ਸਮਾਂ: ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ

[Redacted]
[Redacted]
[Redacted]

ਭਾਗ -ਉ-1

1. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਵਿ-ਟੋਟਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਹਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ-

- ੳ) ਲੱਖ ਨਗਾਰੇ ਵਜਣ, ਆਮ੍ਹੇ-ਸਾਹਮਣੇ ॥
ਰਾਕਸ਼ ਰਣੇ ਨ ਭੱਜਣ, ਰੋਹੇ ਰੋਹਲੇ ॥
ਸ਼ੀਹਾਂ ਵਾਂਗੂ ਗੱਜਣ, ਸਭੇ ਸੂਰਮੇ ॥
ਤਣਿ ਤਣਿ ਕੈਬਰਾਮ ਛਡਣ, ਦੁਰਗਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ॥

- ਅ) ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਦਾ।
ਤੂਸੀਂ ਕਹੋ ਖਾਂ ਦਿਲਬਰ ਕੀ ਕਰਦਾ।
ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਵਸਦਿਆਂ ਰਸਦਿਆਂ,
ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਵਿਚ ਪਰਦਾ।
ਵਿਚ ਮਸੀਤ ਨਮਾਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੇ,
ਬੁੱਤ ਖਾਨੇ ਜਾ ਵੜਦਾ।
ਆਪ ਇਕੋ, ਕਈ ਲਖ ਘਰਾਂ ਦਾ,
ਮਾਲਕ ਸਭ ਘਰ ਘਰ ਦਾ।

- ੲ) ਮਹਾਂਬਲੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ ਪੈਦਾ, ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਮੁਲਕ ਹਿਲਾਇ ਗਿਆ।
ਮੁਲਤਾਨ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਪਿਸ਼ੌਰ, ਚੰਬਾ, ਜੰਮੂ, ਕਾਂਗੜਾ, ਕੋਟ ਨਿਵਾਇ ਗਿਆ।
ਤਿੱਬਤ ਦੇਸ਼ ਲੱਦਾਖ ਤੇ ਚੀਨ ਤੋੜੀ, ਸਿੱਕਾ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਚਲਾਇ ਗਿਆ।
ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਾ ਜਾਣ ਪਜਾਹ ਬਰਸਾਂ, ਅਛਾ ਰੱਜ ਕੇ ਰਾਜ ਕਮਾਇ ਗਿਆ।

ਅੰਕ: 5

- 2. ਕਿਸੇ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
ਬਸਿ ਕਰਿ ਜੀ ਹੁਣ ਬਸਿ ਕਰਿ ਜੀ, ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਸੋਹਣੀ ਮਹੀਂਵਾਲ
ਜਾਂ
ਅਹਿਮਦ ਯਾਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ।

ਅੰਕ: 10

Cont —

ਭਾਗ-ੳ-2

3. ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ 'ਹੱਡਾਰੋੜੀ' ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ-ਕਲਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਹਿਤ ਲਈ ਉਸਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਅੰਕ: 10

ਭਾਗ-ਅ-1

4. ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰ ਸਾਹਿਤ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਕਲਾ-ਪੱਖ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਅੰਕ: 10

ਭਾਗ-ਅ-2

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੱਛਮੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋ ਉੱਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ-

ੳ) ਵਿਰੋਚਨ

ਅ) ਯਥਾਰਥਵਾਦ

ੲ) ਬਿੰਬ

ਸ) ਮਿੱਥ

ਅੰਕ: 2×5=10

ਭਾਗ-ੲ

6. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ-

- 1) ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਕਿਸ ਕਾਵਿ-ਧਾਰਾ ਦਾ ਕਵੀ ਹੈ?
- 2) "ਬੇਰ ਵਰਗਾ ਫਲ" ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਹੈ?
- 3) ਸਰ ਸਕਾਟ ਸਾਈਮਨ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।
- 4) ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।
- 5) ਹਵਾਲਦਾਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਰੰਧਾਵਾ ਨੂੰ ਕੀ ਖਬਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?
- 6) ਗਲੋਰੀਆ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।
- 7) ਡੁੱਡੇ ਫੌਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
- 8) ਯਥਾਰਥਵਾਦ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੋ।
- 9) ਸੈਲੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- 10) "ਸਤਾਈ ਮੀਲ" ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
- 11) "ਬੇਰ ਵਰਗਾ ਫਲ" ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ?
- 12) 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਜੰਗਨਾਮੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- 13) ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕਿਹੜਾ ਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ?
- 14) ਹਾਸਮ ਨੂੰ ਕਿਸ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਰਾਜ ਕਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
- 15) ਮਿੱਥ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

ਅੰਕ: 15×2=30

Title of the Paper: English Literature from Chaucer to 18th century

SEM-III

Time allowed: 3 hrs

Maximum Marks: 75

Section-A

1. Write short notes of about 250 words each on any 2 of the following:-

(a) Aside

(b) Difference between Drama and Theatre

(c) Essence of drama

(d) Comic relief

5x2=10

2. (a) Explain the causes of rise of novel

OR

Write a detailed note on Renaissance

(b) Write short note of about 150 words each of any of 2 of the following:

(i) Theme of sin and redemption in Dr. Faustus

(ii) Character sketch of squire B

(iii) Moral of Pardoner's tale

(iv) Character sketch of Pamela

3x2=6

Section-B

3. (a) Draw a character sketch of Antony OR Analyse Julius Caesar as a tragedy

(b) Explain any 1 of the following with reference to context:

His life was gentle and the elements so mixed in hi, that Nature might stand up, And say to all the world,; This was a man.

OR

When beggars die, there are comets seen: The heavens themselves blaze forth the death of princes

4

4. (a) Draw a character sketch of Tony Lumpkin OR Justify the title of the Stoops to conquer

7

(b) Explain any one of the following with reference to context:

If burning the footmen's shoes,

Frightening the maids, and worrying the Kittens,

Be humour, he has it.

OR

She that you addressed as the mild, modest sentimental man of gravity, and the bold, forward, agreeable Rattle

4

Section-C

5. All questions are compulsory. Answer in 30 words

- (i) Why did Brutus meet his end?
- (ii) Describe the encounter between Brutus and Caesar's ghost
- (iii) Who is Casca?
- (iv) Describe the character of mob
- (v) How is the Stoops to conquer?
- (vi) Comment on the subtitle of the Stoops to conquer
- (vii) Who is Constance Neville?
- (viii) What is the moral lesson of the Stoops to conquer?
- (ix) How important stage directions are?
- (x) Define Pathos
- (xi) What is Soliloquy?
- (xii) What do you understand by dramatic conventions?
- (xiii) Define 'Coffee-house literature'
- (xiv) Who is said to be the father of English literature?
- (xv) Define Metaphysical poetry

15x2=30

9205/NH

**History of India 1707 - 1950-I
SEM-III**

Time allowed: 3 hrs

Maximum Marks: 75

Note: Attempt **Five** questions in all selecting **Two** questions each from each Section-A and B and the Entire Section-C which is compulsory. Each question in Section-A and Section-B carries **12** marks and compulsory question 9 carries **16** marks

Section A

1. Give an account of the successors of Aurangzeb from 1717 1748
2. Describe the battle of Buxer
3. Discuss the social forms of William Bentinck
4. Discuss the work and achievements of Singh Sabha in social and education sphere

Section B

5. What do you know about the rural indebtedness under the British rule in India?
6. What were the causes of the Jallianwala Bagh tragedy?
7. Describe the non-cooperation movement
8. Discuss the Fundamental Rights, Fundamental Duties and Directive principles of state policy of Indian constitution

Section C

9. I Short answer type questions
- a. Mohammed Shah
  - b. Cornwallis code
  - c. Mangal Pandey
  - d. Raja Ram Mohan Rai
  - e. Bal Gangadhar Tilak
  - f. General Dyer
  - g. Hansraj
  - h. Two fundamental duties of Indian constitution

II Map question

Show the British India in 1856 AD on the map of India with explanatory note

or

Show the important centres of the revolt of 1857 on the map of India with explanatory note

7+4=11

For blind students in lieu of map

1. Second revolution of Bengal
2. Doctrine of lapse
3. Muhammadan educational conference
4. Chief Khalsa Diwan

5.5x2=11

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ

ਭਾਗ ਓ

1. 1707 ਈ ਤੋਂ 1748 ਈ ਤੱਕ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਉਤਰਾਅਧਿਕਾਰੀਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਉ?
2. ਬਕਸਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ?
3. ਵਿਲੀਅਮ ਬੈਂਟਿਕ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
4. ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੀਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ?

ਭਾਗ ਅ

5. ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਅਧੀਨ ਪੇਂਡੂ ਰਿਵਾਸਤਤਾ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?
6. ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ?
7. ਨਾਂ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ?
8. ਭਾਰਤੀ ਸਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ , ਮੌਲਿਕ ਕਰਤਵ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ?

ਭਾਗ ਬ

9 ਨਿਮਨ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

- 1) ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ?
- 2) ਕਾਰਨਵਪੰਲਸ ਕੋਡ?
- 3) ਮੰਗਲ ਪਾਂਡੇ
- 4) ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮੋਹਣ ਰਾਏ
- 5) ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ
- 6) ਜਰਨਲ ਡਾਇਰ
- 7) ਚੰਸ ਰਾਜ
- 8) ਭਾਰਤੀ ਸਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੋ ਮੌਲਿਕ ਕਰਤਵ?

2 ਨਕਸ਼ਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਉਪਰ 1856 ਈ. ਦਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਦਿਖਾਉ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਨੋਟ ਦਿਉ।

ਜਾਂ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਉਪਰ 1857 ਈ. ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੇਂਦਰ ਦਿਖਾਉ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਨੋਟ ਦਿਉ।

ਅੰਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ

- 1) ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਦੂਜੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ 2) ਲੇਪਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ 3) ਮੁਹੰਮਦਨ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਕਾਨਫਰੰਸ? 4) ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ?

B-2110

9211/NH

Total No. of Sheets used

Total No. of Questions

Subject

Paper

Title of the Paper Macro Economics & Public Finance

Time allowed 3 Hours Maximum Marks 75 Minimum Pass Marks 35%

Note : The candidates are required to attempt two questions each from Section A & B Section C will be compulsory

SECTION-A

- 1. Distinguish between microeconomics and macroeconomics. Explain the salient features of macroeconomics. 3,9
- 2. Critically examine the Keynesian theory of employment. 12
- 3. Explain the meaning of propensity to consume. What are various subjective and objective factors which determine it? 2,10
- 4. Explain the working and leakages of static multiplier. 12

SECTION-B

- 5. Discuss nature, scope and importance of Public Finance. 12
- 6. What is public expenditure? Explain the effects of public expenditure on production, distribution and employment. 3,9
- 7. Explain the demand and supply theory of incidence of taxation. 12
- 8. Discuss the objectives and limitations of deficit financing. 12

SECTION-C

- 9. Write short notes on:
  - (a) Propensity to save.
  - (b) Induced investment.
  - (c) Full employment.
  - (d) Prospective yield.
  - (e) Indirect taxes.
  - (f) Public debt.
  - (g) Dynamic multiplier.
  - (h) Canons of taxation.
  - (i) Revenue expenditure.

Please assign marks to each question

ਭਾਗ ਓ

1. ਮਾਈਕਰੋ ਅਤੇ ਮੈਕਰੋ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਦੱਸੋ। ਮੈਕਰੋ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਫੀਚਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਕੀਨੀਜ਼ ਥਿਊਰੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰੋ।
3. ਉਪਭੋਗ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਕਿਹੜੇ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਕਾਰਕ ਇਸਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ?
4. ਸਥਿਰ ਬਹੁਵਰਧਕ (Static multiplier) ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਭੇਤਾਂ (leakages) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ ਅ

5. ਸਰਕਾਰੀ ਵਿੱਤ ਦੇ ਸਰੂਪ, ਸਕੋਪ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
6. ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚ ਕੀ ਹੈ? ਉਤਪਾਦਨ, ਵੰਡ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਉੱਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
7. ਕਰਾਧਾਨ ਘੱਟ (Incidence of taxation) ਦੀ ਮੰਗ ਅਤੇ ਸਪਲਾਈ ਥਿਊਰੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. Deficit financing ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ -ੲ

9. ਨਿਮਨ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
  - 1) ਬੱਚਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ
  - 2) ਪ੍ਰੋਰਤ ਨਿਵੇਸ਼
  - 3) ਸੰਪੂਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ
  - 4) ਸੰਭਾਵੀ ਉਪਜ
  - 5) ਅਸਿਧੇ ਕਰ
  - 6) ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ
  - 7) ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਹੁਵਰਧਕ (Dynamic Multiplier)
  - 8) ਕਰਾਧਾਨ ਦੇ ਨਿਯਮ
  - 9) ਮਾਲੀ ਖਰਚ

B-2110

9212/ NH

Title of the Paper: **Indian Polity**

Time allowed: 3 hrs

SEM-III

Maximum Marks: 70 Minimum Pass Marks: 25

Note: Attempt **Five** questions in all selecting **Two** questions each from each Section-A and B and the Entire Section-C which is compulsory. Each question in Section-A and Section-B carries ----- marks and compulsory question 9 carries ----- marks

Unit A

1. Discuss the nature of Constituent Assembly.
2. Describe the salient features of the Preamble of Indian Constitution.
3. Explain the emerging trends of Indian Federalism.
4. Critically evaluates the Fundamental Duties of Citizens

Unit B

5. Critically examine the Directive Principles of State Policy.
6. Discuss the election and changing role of President.
7. "The Prime Minister is the Pivot of the whole system of government" Explain.
8. Discuss the composition and power of Supreme Court of India.

Unit C

1. What are the major sources of Indian constitution?
2. Is India Secular State?
3. Write any four features Indian constitution.
4. Write a note on the Right to Freedom.
5. What do you mean by Fundamental duties?
6. What are the Gandhian Directive Principles of State Policy?
7. Discuss the effect of caste on Indian Federalism.
8. Is the dominance of centre over states is increasing? Explain.
9. Explain the Emergency Powers of President.
10. Discuss the Pardoning Power of President.
11. Describe the composition of Parliament.
12. What qualification are essential for the office of Prime –Minister?
13. Why Indian Supreme Court is called "Court of Record"?
14. What is Judicial Activism?

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ

9212/NH

ਭਾਗ ਓ

1. ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2. ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
3. ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਵਾਦ ਦੀਆਂ ਉੱਤਰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
4. ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਕਰੱਤਵਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਮਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

ਭਾਗ ਅ

5. ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ
6. ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਬਦਲਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
7. "ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ"। ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
8. ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਵ-ਉਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਸਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

9. ਨਿਮਨ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
- 1) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੋਮੇ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?
  - 2) ਕੀ ਭਾਰਤ ਇਕ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਰਾਜ ਹੈ ?
  - 3) ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।
  - 4) ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
  - 5) ਮੌਲਿਕ ਕਰੱਤਵਾਂ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
  - 6) ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਹੜੇ ਹਨ?
  - 7) ਭਾਰਤੀ ਸੰਘਵਾਦ ਉੱਪਰ ਜਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
  - 8) ਕੀ ਰਾਜਾਂ , ਉਪਰ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
  - 9) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀਆਂ ਸੰਕਟਕਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ
  - 10) ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
  - 11) ਸੰਸਦ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
  - 12) ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।
  - 13) ਭਾਰਤੀ ਸਰਵ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ' ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
  - 14) ਨਿਆਇਕ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਕੀ ਹੈ।

B-2110

Geography
(Semester - III)

Resources and Environment

9213/NA

Time: 3 Hrs

M. Marks: 45

Note:

1. Candidates are required to attempt **two questions** each from Sections A and B, and **all the questions** from Section C.
2. The outline stencil maps of the world/continents/countries may be used by the candidates.

Section - A

1. Define the term 'Resource'. Discuss the Nature and Scope of Resource Geography 7^{1/2}
2. Define the term 'Environmental Geography'. Discuss in detail the interface between Resources and Environment. 7^{1/2}
3. Describe in detail the different components of Environment. 7^{1/2}
4. Define the term 'Water Pollution'. Discuss in detail the various sources of Water Pollution and suggest measures to control it. 7^{1/2}

Section - B

5. Describe in detail the major Types and Geographical Distribution of Forests in the World. 7^{1/2}
6. Discuss the geographical distribution of Iron Ore in the World. 7^{1/2}
7. Write a detailed geographical note on the Density of Population in the World. 7^{1/2}
8. Following Ackerman's Population-Resource Relationship Criteria, describe in detail the various Population - Resource Regions of the world. 7^{1/2}

Section - C

15

9. Write a short note on each of the following:
  - i. The Dynamic Concept of Resources
  - ii. Definition of Environment
  - iii. The Concept of Optimum Population
  - iv. Tundra
  - v. The Coal Regions of China

B-2110

(ਸਮੈਸਟਰ-III)

9213/NH

ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ

ਸਮਾਂ: 3 ਘੰਟੇ

ਕੁੱਲ ਅੰਕ: 45

ਧਿਆਨ ਹਿੱਤ:

1. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਦੇ 'ਭਾਗ-ੳ' ਅਤੇ 'ਭਾਗ-ਅ' ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ, ਅਤੇ 'ਭਾਗ-ੲ' ਵਿੱਚਲੇ ਸਾਰੇ ਦੋ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।
2. ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਟੈਂਸਿਲ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਭਾਗ - ੳ

1. 'ਸਾਧਨ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। 'ਸਾਧਨ-ਭੂਗੋਲ' ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ
7^{1/2}
2. ਵਾਤਾਵਰਣ ਭੂਗੋਲ ਨੂੰ ਸਟੀਕਤਾ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚਲੀ ਪਰਿਸਪਰਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
7^{1/2}
3. ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿਚ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
7^{1/2}
4. 'ਜਲ-ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਜਲ-ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਪੂਰਵਕ ਵਰਨਣ ਕਰੋ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਸੰਬੰਧੀ ਸੁਝਾਉ ਪੇਸ਼ ਕਰੋ।
7^{1/2}

ਭਾਗ - ਅ

5. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੁਦਰਤੀ ਵਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵੰਡ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
7^{1/2}
6. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਲੋਹ ਅਯਸਕ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵੰਡ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
7^{1/2}
7. ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਵਸੋਂ ਘਣਤਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ-ਪੂਰਵਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ।
7^{1/2}
8. ਐਕਰਮੈਨ ਦੇ ਵਸੋਂ-ਸਾਧਨ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਪ-ਦੰਡਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਵਸੋਂ-ਸਾਧਨ ਖੇਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
7^{1/2}

Cont —————

ਭਾਗ - ਏ

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰੋ:

15

- i. ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਬਦਲਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ
- ii. ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ
- iii. ਅਨਕੂਲਤਮ ਵਸੋਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ
- iv. ਟੁੰਡਰਾ
- v. ਚੀਨ ਦੇ ਕੋਲਾ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ

9213/NH

B-2110

ADVANCED CALCULUS

Time : 3 hours

9214/NH

Section-A

MM: 50

Q-1. (i) Let $F: \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ be defined by $f(x, y) = \begin{cases} \frac{x^2 y}{x^4 + y^2} & (x, y) \neq (0, 0) \\ 0 & (x, y) = (0, 0) \end{cases}$ show that both $f'_x(0, 0)$ and $f'_y(0, 0)$ exist, although f is discontinuous at $(0, 0)$

(ii) If $u = x^y$, show that $\frac{\partial^3 u}{\partial x^2 \partial y} = \frac{\partial^3 u}{\partial x \partial y \partial x}$ (3.5)

Q2 (i) State Euler's theorem on homogeneous functions.

Verify it for $z = xy f\left(\frac{x}{y}\right)$ (4)

(ii) Show that the function $f(x, y) = |x| + |y|$ is continuous at $(0, 0)$

but not differentiable at $(0, 0)$ (3.5)

Q3 (i) If $y^3 - 3ax^2 + x^3 = 0$, prove that $\frac{d^2 y}{dx^2} + \frac{2a^2 x^2}{y^5} = 0$ (3.5)

Show that the functions u, v, w , are dependent on each other Also find the relation b/w . these . where

$u = x + 2y + z$; $V = x - 2y + 3z$; $W = 2xy - xz - 4yz - 2z^2$

Q4 A tent on a square base of side x has its sides vertical of height y and the top is regular pyramid of height h . Find x and y in terms of h , if the canvas required for its construction is to be minimum for the tent to have a given capacity.

PTO.

Section-B

Evaluate the integral by changing the order of

Q5 (i) integration $\int_0^1 \int_0^{\sqrt{1-x^2}} y^2 dy dx$

(ii) Find by double integration, the area lying inside the circle $r = a \sin \theta$ and outside the cardioid $r = a(1 - \cos \theta)$

Q6 (i) Find the volume bounded by the xy -plane the cylinder $x^2 + y^2 = 1$ and the plane $x + y + z = 3$

(ii) Show that the surface area of sphere $x^2 + y^2 + z^2 = a^2$ is $4\pi a^2$

Q7 Find the moment of inertia of a quadrant of the ellipse $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$ of mass M about the z -axis,

if the density at a point is proportional to xy .

Q8 (i) Sketch the region of integration and evaluate $\int_R \int (y - 2x^2) dx dy$ where R is the region inside the square $|x| + |y| = 1$ and hence evaluate.

(ii) $\int_0^2 \int_1^2 \int_0^{yz} xyz dx dy dz$ Evaluate the integral (3.5)

Q9 (i) Using definition, prove that $\lim_{(x,y) \rightarrow (0,0)} (x^2 + y^2) = 0$

(ii) Show that the function $f(x,y) = \frac{2x^2y}{x^2 + y^2}$ has no limit as $(x,y) \rightarrow (0,0)$

(iii) State young's theorem.

(iv) Let $f(x) = e^{\sin x} \log y$. Find f_x, f_y .

(v) Expand e^{xy} at $(1, 1)$

(vi) If an error committed in measuring the sides of squares in 2%.

Find the error in calculating the area.

(vii) Change into polar coordinates and evaluate

$$\int_0^{\infty} \int_0^{\infty} e^{-(x^2+y^2)} dy dx$$

(viii) Give any two applications of multiple integrals

(ix) Write the formula for centre of gravity of a solid occupying a

volume, V and having density $\rho = \rho(x, y, z)$

(x) If $x = r \cos \theta$ and $y = r \sin \theta$

Find $\frac{\partial r}{\partial x}, \frac{\partial r}{\partial y}, \frac{\partial \theta}{\partial x}$ and $\frac{\partial \theta}{\partial y}$

B-2110

Total No. of Sheets used
 Subject

92157NH

Title of the Paper Analysis - I (Paper - II)

Total No. of Questions

Time allowed 3 hrs. Maximum Marks 40

Paper Analysis - I

Minimum Pass Marks 14

Please assign marks to

Section - A

- Q.1(a). Prove that a monotonically increasing sequence (x_n) converges if and only if it is bounded above. Also show that $\lim (x_n) = \text{lub}\{x_n \mid n \in \mathbb{N}\}$. (3)
- (b). Discuss the convergence of the sequence (x_n) , where $x_n = 1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \dots + \frac{1}{n}$. (3)
- Q.2(a). Prove that every Cauchy sequence of real numbers is bounded. (3)
- (b). If (x_n) and (y_n) are convergent sequences such that $(x_n) \rightarrow x$ and $(y_n) \rightarrow y$. Then prove that $(x_n \cdot y_n) \rightarrow x \cdot y$. (3)
- Q.3(a). Prove that the series $x - \frac{x^3}{3} + \frac{x^5}{5} - \frac{x^7}{7} + \dots$ is convergent for $-1 \leq x \leq 1$. (3)
- (b). Test the convergence of the series $\frac{1^2}{2^2} + \frac{1^2 \cdot 3^2}{2^2 \cdot 4^2} x + \frac{1^2 \cdot 3^2 \cdot 5^2}{2^2 \cdot 4^2 \cdot 6^2} x^2 + \dots, x > 0$. (3)
- Q.4(a). Discuss the convergence of the series: $1 + \frac{(1!)^2 x}{2!} + \frac{(2!)^2 x^2}{4!} + \frac{(3!)^2 x^3}{6!} + \dots, x > 0$. (3)
- (b). Let (x_n) be a decreasing sequence of strictly positive numbers with $\lim(x_n) = 0$. Then show that the alternating series $\sum (-1)^{n+1} x_n$ is convergent. (3)

Section - B

- Q.5. State and prove fundamental theorem of integral calculus. (6)
- Q.6(a). Prove that $\int_0^\pi \frac{x \tan x}{\sec x \operatorname{cosec} x} dx = \frac{\pi^2}{4}$. (3)
- (b). If a function f is R-integrable on $[a, b]$, then show that f^2 is also R-integrable on $[a, b]$. (3)
- Q.7(a). Prove that a monotonic function on $[a, b]$ is of bounded variation. (3)
- (b). Define arc length of rectifiable curves. Find the length of $y = x^{\frac{3}{4}}$ from $(0, 0)$ to $(4, 8)$. (3)
- Q.8(a). If the functions f and g are of bounded variation on $[a, b]$, then show that function fg is also of bounded variation on $[a, b]$. (3)
- (b). If f be of bounded variation on $[a, b]$ and assume that $c \in (a, b)$. Then show that f is of Bounded variation on $[a, c]$ and on $[c, b]$ and $V_f(a, b) = V_f(a, c) + V_f(c, b)$. (3)

Section - C

- Q.9(a). Prove that a sequence in $\mathbb{R}$ can have at most one limit. (2)
- (b). Test the convergence of $\sum \frac{1}{n^2}$. (2)
- (c). Show that the series $\sum r^{n-1}$ converges for $|r| < 1$ and diverges for $r \geq 1$. (2)
- (d). Check whether $\sum \left(\frac{n}{n+1}\right)^n$ is convergent or divergent? (2)

Cont —————

(e). Prove that $\int_0^{\frac{\pi}{2}} \log \sin x \, dx = -\frac{\pi}{2} \log 2$. (2)

(f). Check whether $x_n = (1/n)$ is a Cauchy sequence or not? (2)

(g). Check whether $f(x) = \begin{cases} \sqrt{x} \sin \frac{1}{x} & \text{if } x \neq 0 \\ 0 & \text{if } x = 0 \end{cases}$ is of bounded variation or not on the closed interval $[0, 1]$. (2)

(h). Prove that if γ' is continuous on $[a, b]$, then γ is rectifiable. (2)

9215/114

Note:- The candidates are required to attempt any two question each from Section A and B and Section C is compulsory.

SECTION A

1. A) The resultant of two forces P and Q acting at a point is R . If Q be double, R is doubled and if Q is reversed, R is again doubled. Show that $P:Q:R :: \sqrt{2} : \sqrt{3} : \sqrt{2}$
- b) ABCDEF is a regular hexagon. Find the resultant of forces equal to 7, 18, 5, 9 and 19 kg. wt. acting respectively along AB, CA, AD, Ae and AF.
- 2) a) A uniform plain lamina in the form of Rhombus, one of whose angle is 120° is supported by two forces, applied at the center in the direction of the diagonals, so that one side of the rhombus is horizontal, show that if P and Q be the forces and P be greater, then $p^2 = 3Q^2$.
- b) Two like parallel forces P and Q act at two points of a body. If Q be changed to $\frac{p^2}{Q}$, show that line of action of resultant is same as it would be if the forces are simply interchanged.
- (3) a) Forces 2, 3, 12, 16 and 20 kg. wt. act respectively along the sides AB, BC, CD, DE, EF and FA respectively of a hexagon of side $2\sqrt{3}$ meter. Find the algebraic sum of moments of forces about 1) a point A 2) centre of the hexagon.
- b) ABCD is a square and a force of 100 newtons acts along the side AB. Resolve it into the components acting along the other three sides.
- 4) a) Find magnitude and direction of the resultant of two forces acting at a point at an angle α .
- b) Forces equal to 4, 8 and 12 kg. wt. acts along the sides of an equilateral triangle taken in order. Find their resultant completely.

SECTION-B

- 5) a) A ring of weight W which can slide freely on the smooth verticle circle, is supported by a string attached to the highest Ponut. If the thread substends an angle α at the center, find the tension in the thread and the reaction of the circle on the ring.
- b) Uniform beam of length $2a$, rest against a smooth vertical plane over a smooth peg at a distance b from the plane. If θ is the inclination of the beam to the vertical, show that $\sin^3 \theta = \frac{b}{a}$.

Contd --- 2

6) a) A uniform ladder rests with one end against a smooth vertical wall and the other on the rough ground, the coefficient of friction being $\frac{3}{4}$. If the inclination of the ladder to the ground be 45° , show that a man whose weight is equal to that of ladder can just ascend to the top of the ladder without its slipping.

b) An equilateral triangle rests in a vertical plane with its base resting on a rough horizontal plane, a gradually increasing horizontal force acts at its vertex in the plane of triangle. Prove that the triangle will slide before it turns about the end of its base. If the coefficient of friction be less than $\frac{1}{\sqrt{3}}$.

7) a) Find Centre of Gravity of a uniform Trapezium.

b) Weigh 1,2,3,4,5 and 6 kgs, are placed at the angular points of a regular hexagon taken in order. Show that the distance of their C.G. from the centre of circumscribing circle of the hexagon is $\frac{2}{7}$ of the radius of the circle.

8. a) one side of a rectangle is twice the other and on the longer side, an equilateral triangle is described. Find the C.G. of the lamina formed of the rectangle and triangle.

b) A square is described externally on a side on an equilateral triangle. Find C.G. of the Lamina of compound body.

SECTION- C

9)

- a) Show that coefficient of friction is equal to tangent of angle of friction.
- b) Define Centre of Mass and Centre of Inertia.
- c) Define parallelogram law of vectors.
- d) Resolve a force of 100kg into two components making angles of 50° and 90° with it on the opposite sides.
- e) State Triangle Law of forces and $\lambda - \mu$ theorem.
- f) State Necessary and sufficient condition that a system of coplanar forces acting on a rigid body to be in equilibrium.
- g) State and prove Converse of Lami's theorem.
- h) Find the resultant of two like parallel forces acting on a rigid body. (8 X 2=16)

B-2110

Title of the Paper: **Physical Education**

9218/ NH

SEM-III

Time allowed: 3 hrs

Maximum Marks: 60

Note: Question 1 is compulsory. Attempt one question each from Unit I, II, III and IV.

1. Attempt all short questions

- (i) What is growth?
- (ii) Explain development
- (iii) What is aim of Yoga?
- (iv) What do you mean by Shudi Kriyas?
- (v) Explain Asana
- (vi) Write the location of adrenal glands in human body
- (vii) What is excretory system?
- (viii) Explain Sukhasana
- (ix) Write the officials of Kabaddi (National Style)
- (x) Write two Arjuna Award winner of Kabaddi (National Style) 10x2=20

Unit-I

2. Discuss the physical and mental growth during childhood 10
3. Explain theories of play 10

Unit-II

4. What are the types and importance of Yoga 10
5. What are the objectives and effects of Shudhi Kriyas 10

Unit-III

6. Explain the effects of Chakrasana, Maywasana and Shavasana 10

7. Discuss the structure of lungs with diagram 10

Unit-IV

8. Explain the types of asanas and write the importance of Vajarasana, Halasana and Makarasana 10

9. Explain techniques and layout of shot-put 10

ਭਾਗ ਓ

1 ਸਾਰੇ ਲਘੂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ:-

- 1) ਵਾਧੇ ਦਾ ਅਰਥ ਲਿਖੋ।
- 2) ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- 3) ਯੋਗ ਦਾ ਟੀਚਾ ਕੀ ਹੈ?
- 4) ਸੁੱਧੀ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- 5) ਆਸਨ ਬਾਰੇ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
- 6) ਐਡਰੀਨਲ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ?
- 7) ਮਲ ਨਿਕਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੇ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- 8) ਸੁਖਆਸਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
- 9) ਕਬੱਡੀ (ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟਾਇਲ) ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਿਖੋ।
- 10) ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟਾਇਲ ਕਬੱਡੀ ਦੇ ਦੋ ਅਰਜੁਨ ਐਵਾਰਡ ਜੇਤੂ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ -1

- 2 ਬਚਪਨ ਦੌਰਾਨ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਾਧੇ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।
3. ਖੇਡ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ -2

- 4 ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤੇ ਮਹੱਤਵ ਲਿਖੋ।
5. ਸੁੱਧੀ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖੋ।

ਯੂਨਿਟ -3

- 6 ਚੱਕਰ ਆਸਨ ਮਯੂਰਆਸਨ ਤੇ ਸਵਆਸਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਿਖੋ।
- 7 ਫੇਫੜੀਆ ਦੀ ਬਣਤਰ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਵਰਨਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ -4

- 8 ਆਸਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਵਕਰ ਆਸਨ, ਹਲਆਸਨ ਅਤੇ ਮਕਰਆਸਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਲਿਖੋ।
- 9 ਸਾਟ ਪੁਟ ਦਾ ਖਰੋਇੰਗ ਸੈਕਟਰ ਬਣਾ ਕੇ, ਇਸਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਲਿਖੋ।

B-2110

C PROGRAMMING AND DATA STRUCTURES (BAP-201)

SEM-III

9220/NH

TIME : 3 HOUR S

M: MARKS: 45

Time 3 Hrs

MM 45

Note: Attempt two questions each from Section A, B (9 marks each) and entire Section C (1 marks each).

SECTION-A

1. What is an operator? What are various operators in C language? Explain conditional operator and Unary operators using suitable examples.
2. What is a loop? Explain various loop control statements in C.
3. Explain various storage classes in C.
4. What is Recursion? Explain with one example.

SECTION-B

5. What is data structure? Explain linear data structures. Also explain the concept of algorithm complexity.
6. Explain Selection Sort and write its algorithm/program.
7. What is searching? Explain Binary Search and write its algorithm.
8. What is Queue? Explain Insertion and deletion algorithm in Queue.

SECTION-E

9.
  - a) Differentiate keywords and Identifiers.
  - b) What is operator precedence?
  - c) What is call by reference?
  - d) What is string constant?
  - e) What is pointer array?
  - f) Define Big-O Notation.
  - g) What is Sparse Matrix?
  - h) What is Complexity of Bubble Sort?
  - i) What is Floor Function?

ਭਾਗ ਓ

- 1 ਉਪਰੇਟਰ ਕੀ ਹੈ ? C ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਉਪਰੇਟਰ ਕੀ ਹਨ? ਢੁਕਵੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਕਡੀਸ਼ਨਲ ਅਤੇ ਯੂਨੇਰੀ ਉਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਯੂਨੇਰੀ ਉਪਰੇਟਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- 2 ਲੂਪ ਕੀ ਹੈ ? C ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲੂਪ ਕੰਟਰੋਲ ਸਟੇਟਮੈਂਟਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- 3 C ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭੰਡਾਰਣ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- 4 ਰੀਕਰਸ਼ਲ ਕੀ ਹੈ ? ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ ਅ

- 5 ਡੇਟਾ ਸਟਰਕਚਰ ਕੀ ਹੈ? ਰੇਖਾ ਬੱਧ ਅੰਕਤੇ ਢਾਚਿਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਐਲਗੋਰਿਦਮ ਕੰਪਲੈਕਸਟੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- 6 ਸੀਲੈਕਸ਼ਨ ਸੋਰਟ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਐਲਗੋਰਿਦਮੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਿਖੋ।
- 7 ਸਰਚਿੰਗ ਕੀ ਹੈ? ਬਾਈਨੇਰੀ ਸਰਚ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਐਲਗੋਰਿਦਮ ਲਿਖੋ।
- 8 ਕਿਊ ਕੀ ਹੈ ? ਕਿਊ ਵਿਚ ਇਨਸਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡੀਲੀਸ਼ਨ ਐਲਗੋਰਿਦਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ -ੲ

9. ਨਿਮਨ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
  - 1 ਕੀਵਰਡਜ਼ ਅਤੇ ਆਈਡੈਂਟੀ ਫਾਇਰਜ਼ ਚਿਵ ਫਰਕ ਦੱਸੋ।
  - 2) ਉਪਰੇਟਰ ਪ੍ਰੈਸੀਡੈਂਸ ਕੀ ਹੈ ?
  - 3) ਕਾਲ ਬਾਈ ਰੈਫਰੈਂਸ ਕੀ ਹੈ ?
  - 4) ਸਟਰਿੰਗ ਕਾਨਸਟੈਂਟ ਕੀ ਹੈ ?
  - 5) ਪੋਆਇੰਟਰ ਐਰੇ ਕੀ ਹੈ?
  - 6) ਬਿਗ-ਓ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
  - 7) ਸਪਾਰਸ ਮੈਟਰਿਕਸ ਕੀ ਹੈ ?
  - 8) ਬੱਬਲ ਸੋਰਟ ਦੀ ਕੰਪਲੈਕਸਟੀ ਕੀ ਹੈ ?
  - 9) ਫਲੋਰ ਫੰਕਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ?

B-2110

MUSIC (VOCAL)
SEM-III

9315/NH

TIME: 3hrs.

Note:- The candidates are required to attempt two questions each from
Section A & B Section C will be compulsory.
Section-A

M.M. :- 38

1. Write down the musical development during matang period.
2. Definition of the following: a) Grah   b) Ansh
3. Write a life sketch and contribution of swami Harivallabh.
4. Definition of Taan and it's importance.

(2x6=12)

Section-B

5. Contribution of Guru Arjan Dev Ji to Gurmat Sangeet.
6. Write down the description and Notation of Drut Khyal in Raag Bhairav.
7. Give the full description of the following Raagas from your syllabus:
a) Malkauns   b) Gunkali

8. Deepchandi Taal (Description and Notation).

(2x6=12)

Section-C

9. Write Short notes on the following:
  - i) Definition of Aalap.
  - ii) When did Ustad Faiyaz Khan born?
  - iii) In which city Harivallabh sangeet samelan held every year?
  - iv) How many Matras are there in Jhap Taal?
  - v) Time of Raag chandrakaws.
  - vi) How many chapters are there in sangeet Ratnakar?
  - vii) Name two Folk singers of Punjab?

(7x2=14)

